

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõte, mis käsitleb Brüsseli Ila määruse uuesti sõnastamise ettepanekut

(Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu)

(2018/C 120/07)

KOKKUVÕTE

Brüsseli Ila määrus on Euroopa Liidus perekonnaõiguse koostöö alus. Määrusega kehtestatakse lahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamise ning piiriülese vanemliku vastutuse vaidluste suhtes kohaldatavad kohtualluvuse ühtsed eeskirjad. Brüsseli Ila määruse uuesti sõnastamise üldeesmärk on kõrvaldada kooskõlas vastastikuse tunnustamise põhimõttega kohtuotsuste vaba liikumist takistavad järelejäänud tõkked, ning paremini kaitsta lapse huve, lihtsustades menetlusi ning suurendades nende tõhusust.

Ettepaneku uute eeskirjade eesmärk on parema koostöö edendamine keskasutuste vahel, kes vahetavad teavet liikmesriikides ja liikmesriikide vahel, ilma uut IT-süsteemi loomata. Komisjon ei konsulteerinud ettepanekut Euroopa Andmekaitseinspektoriga. Arvestades, et nõukogu tsiviilõiguse töörühmas peetud aruteludel tõstatati küsimusi seoses uuesti sõnastamise ettepaneku ja isikuandmete kaitse liidu õigusaktide suhtega, küsis nõukogu ametlikult Euroopa Andmekaitseinspektori arvamust. Euroopa Andmekaitseinspektor väljendab nõukogu konsulteerimistaotluse üle heameelt.

Arvamuses keskendutakse konkreetsetele soovitudele tugevdada töötlemise seaduslikkust, mis sätestatakse ettepaneku artiklites 63 ja 64. Lisaks esitab Euroopa Andmekaitseinspektor andmesubjektide põhiõiguste ja huvide sobivate ja konkreetsete kaitsemeetmete soovitusel.

Seoses isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 3 ja artikli 9 lõike 2 punktiga g ning arvestades ettepaneku tausta ja eesmärki ning asjaolu, et lapsed kuuluvad ettepanekust mõjutatud andmesubjektide hulka, soovib Euroopa Andmekaitseinspektor lisada määrusesse konkreetsete punktid seoses töötlemise eesmärgi ja töötlemise andmesubjekti liikidega. Euroopa Andmekaitseinspektor soovib eelkõige selgitada, kas ettepaneku V peatükis sätestatav koostööraamistik hõlmab ainult vanemliku vastutuse küsimusi või sisaldab ka rahvusvahelisi lapsereõve. Arvestades, et V peatükk hõlmab ilmselt mõlemat koostöövaldkonda ning et suurendada õiguskindlust ja täita eesmärgi piiramise põhimõtte nõudeid, on Euroopa Andmekaitseinspektor seisukohal, et artikli 63 lõiget 3 saab muuta, et kitsendada „vanemliku vastutuse ja rahvusvaheliste lapsereõvidega seotud konkreetsetel juhtudel tehtava koostöö“ eesmärki. Lisaks oleks Euroopa Andmekaitseinspektoril hea meel, kui määruses oleks selgesõnaline viide andmete kvaliteedi ja minimeerimise põhimõtetele.

Praeguse ettepaneku kontekstis on Euroopa Andmekaitseinspektor rahul, et artikli 63 lõikes 4 on põhimõttena sätestatud kohustus teavitada andmesubjekti teabe edastamisest. Selle kohustuse võib erandkorras edasi lükata, kuni taotlus on täidetud. See piirang, mille eesmärk on tagada õiglane tasakaal andmesubjektide õiguse vahel saada edastamise kohta teavet ja liikmesriikide huvi vahel teavet vahetada, ei näi iseenesest tekkivat põhimõttelisi küsimusi õiguslikkuse, õigluse ja läbipaistvuse üldpõhimõtete seisukohast. Euroopa Andmekaitseinspektor on siiski seisukohal, et „taotluse saanud liikmesriigi õiguse“ mainimine võib olla eksitav, sest näib lubavat kehtestada teavitamiskohustuse suhtes riiklikke piiranguid. Euroopa Andmekaitseinspektor soovib täpsustada, et artikli 63 lõike 4 kohane viide taotluse saanud liikmesriigi õigusele ei võimalda kehtestada teabe saamise õigusele riiklikul tasandil lisapiiranguid, nii et konkreetset meedet, mille eesmärk on tagada selles sättega kehtestatav töötlemise õiglus, rakendatakse järjepidevalt kogu liidus.

Lisaks soovib Euroopa Andmekaitseinspektor kehtestada määruses põhimõttena andmesubjektide õiguse saada juurdepääs liikmesriigi taotluse esitanud ametiasutusele edastatud teabele. Samuti soovib Euroopa Andmekaitseinspektor ulatuses, milles peetakse juurdepääsuõiguste ja parandamise piiranguid ettepaneku konkreetsetes kontekstis vajalikuks, täiendada ettepanekut selge ja konkreetse sättega, millega kehtestatakse „piirangute ulatus“ vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 2 punktile c.

1. SISSEJUHATUS JA TAUST

30. juunil 2016 tegi komisjon nõukogule ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, otsuste tunnustamist ja täitmist abieluga ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades ning rahvusvahelisi lapseröövde. Ettepanekus sõnastatakse uuesti nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003 (millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (Brüsseli Ia määrus, edaspidi „ettepanek“)).
- Brüsseli Ia määrus on Euroopa Liidus perekonnaõiguse koostöö alus. Määrusega kehtestatakse lahutuse, lahuse ja abielu kehtetuks tunnistamise ning piiriülese vanemliku vastutuse vaidluste suhtes kohaldatavad kohtualluvuse ühtsed eeskirjad. Määrusega lihtsustatakse kohtuotsuste, ametlike dokumentide ja kokkulepete vaba ringlust Euroopa Liidus, kehtestades nende muudes liikmesriikides tunnustamise ja jõustamise sätteid. Alates 1. märtsist 2005 kohaldatakse määrust kõigis liikmesriikides ⁽¹⁾ peale Taani ⁽²⁾.
- Komisjon on hinnanud määruse toimimist praktikas ning on pidanud oma 2014. aasta aprilli kohaldamisaruandes vajalikuks dokumenti muuta. ⁽³⁾ Hindamisel selgus, et probleemid on eelkõige seotud vanemliku vastutusega, mis on määruse teine oluline valdkond peale abielu. Lisaks sellele on Euroopa Kohus teinud määruse tõlgendamisega seoses seni 24 otsust, mida on arvestatud.
- Ettepaneku üldeesmärk on edasi arendada Euroopa õigusruumi ja põhiõigusi vastastikuse usalduse alusel, kõrvaldades kooskõlas vastastikuse tunnustamise põhimõttega kohtuotsuste vaba liikumist takistavad järelejäänud tõkked, ning kaitsta lapse huve, lihtsustades menetlusi ning suurendades nende tõhusust.
- Eelkõige kaotatakse ettepanekuga välisriigi kohtuotsuse täidetavaks tunnistamise menetlus ⁽⁴⁾ määruse kohaldamisalasse kuuluvate kõigi otsuste korral, võttes selle asemel kasutusele teistes liikmesriikides tehtud kõigi kohtuotsuste automaatse tunnustamise. Ettepanekuga selgitatakse ka mitut küsimust, mis on seotud piiriüleste lapseröövidega ja mille eesmärk on tõhustada röövitud lapse tagasitoomise menetlust.
- Uute eeskirjade eesmärk on parema koostöö edendamine keskasutuste vahel, mis vahetavad teavet liikmesriikides ja liikmesriikide vahel, ilma uut IT-süsteemi loomata. Nõukogu tsiviilõiguse tööühm on sellele vaatamata tõstatanud aruteludel küsimusi seoses ümbersõnastamise ettepaneku ja isikuandmete kaitse liidu õigusaktide suhtega.
11. jaanuaril 2018 esitas nõukogu Euroopa Andmekaitseinspektorile ametliku taotluse arvamuse saamiseks, eelkõige ettepaneku artikli 63 lõigete 3 ja 4 kohta, mis käsitlevad eeskirju, kuidas piiriüleste juhtumitega tegelevate keskasutuste kogutud teavet võib edaspidi kasutada ja kuidas teavitada andmesubjekte.
- Euroopa Andmekaitseinspektoril on hea meel, et nõukogu on temaga konsulteerinud. Käesolevas arvamuses keskendatakse konkreetsete soovitude andmisele töötlemise seaduslikkuse tugevdamiseks, mis on sätestatud ettepaneku artiklites 63 ja 64 (2. jagu). Lisaks esitab Euroopa Andmekaitseinspektor soovitud andmesubjektide põhiõiguste ja huvide sobivate ja konkreetsete kaitsemeetmete kohta (3. jagu).

4. JÄRELDUS

Töötlemise seaduslikkus

38. Peamise soovitusena ning kavandatud töötlemise seaduslikkuse tugevdamiseks (vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõikele 3 ja artikli 9 lõike 2 punktile g) ning arvestades ettepaneku konteksti ja eesmärki, soovib Euroopa Andmekaitseinspektor selgitada ettepaneku V peatükis sätestatava koostöö ulatust ja eesmärke.
 - Euroopa Andmekaitseinspektor soovib eelkõige selgitada, kas ettepaneku V peatükis sätestatav koostööraamistik hõlmab ainult vanemliku vastutuse küsimusi või sisaldab ka rahvusvahelisi lapsröövde. Arvestades, et V peatükk hõlmab ilmselt mõlemat koostöövaldkonda ning et suurendada õiguskindlust ja täita eesmärgi piiramise põhimõtte nõudeid, on Euroopa Andmekaitseinspektor seisukohal, et artikli 63 lõiget 3 saab muuta, et kitsendada „vanemliku vastutuse ja rahvusvaheliste lapsröövidega seotud konkreetsetel juhtudel tehtava koostöö“ eesmärki, välistades sellega „abieluasjad“, mis on teine määrusega hõlmatud ulatuslik valdkond. Vastavalt tuleb kohandada pädeva asutuse jne määratlusi.

⁽¹⁾ Nende liikmesriikide suhtes, kes liitusid Euroopa Liiduga pärast seda kuupäeva, kohaldatakse määrust alates nende ühinemise kuupäevast.

⁽²⁾ Taani ei osale määruses ning seega ei ole see tema suhtes siduv ega kohaldatav.

⁽³⁾ COM(2014) 225 final.

⁽⁴⁾ Menetlus, mille kohaselt on vaja välisriigi kohtuotsust otsuse täitmise riigis ametlikult tunnustada.

39. Lisasoovitus töötlemise seaduslikkuse tugevdamiseks.

- Euroopa Andmekaitseinspektoril on hea meel, kui määruses oleks selgesõnaline viide andmete kvaliteedi ja minimeerimise põhimõtetele vastavalt ettepaneku artikli 64 lõikele 1.

Andmesubjekti põhiõiguste ja huvide sobivad ja konkreetsed kaitsemeetmed

40. Peamine soovitus:

- Euroopa Andmekaitseinspektor soovib täpsustada, et artikli 63 lõike 4 kohane viide taotluse saanud liikmesriigi õigusele ei võimalda kehtestada teabe saamise õigusele riiklikul tasandil lisapiiranguid, nii et konkreetset meedet, mille eesmärk on tagada selle sättega kehtestatav töötlemise õigus, rakendatakse järjepidevalt kogu liidus.

41. Täiendava soovitusena teeb Euroopa Andmekaitseinspektor ettepaneku lisada ettepanekusse erimeetmed, et kaitsta andmesubjektide juurdepääsu ja parandamise õigust.

- Lisaks soovib Euroopa Andmekaitseinspektor kehtestada määruses põhimõttena andmesubjektide õiguse saada juurdepääs liikmesriigi taotluse esitanud asutusele edastatud teabele. Samuti soovib Euroopa Andmekaitseinspektor ulatuses, milles peetakse juurdepääsuõiguste ja parandamise piiranguid ettepaneku konkreetses kontekstis vajalikuks, täiendada ettepanekut selge ja konkreetse sättega, millega kehtestatakse „piirangute ulatus“ vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 2 punktile c.

Brüssel, 15. veebruar 2018

Euroopa Andmekaitseinspektor

Giovanni BUTTARELLI
